

Brocki, Zygmunt

Polemika na temat wczesnośredniowiecznych okrętów skandynawskich

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/3-4, 422-423

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

towany przez późniejszego profesora Politechniki Warszawskiej, Wacława Paszkowskiego. Rocznicy mostu i wiaduktu poświęcony jest artykuł inż. Janusza Janakowskiego, opublikowany w nrze 8/1964 „Stolicy”. Artykuł krótko omawia dzieje budowy i późniejszych kolejnych zniszczeń i odbudów mostu*.

E. O.

HISTORIA STATKU W „MŁODYM TECHNIKU“

W listopadzie 1963 r. ukazał się numer specjalny miesięcznika „Młody Technik” poświęcony technice morskiej. Znajdują się tu dwie pozycje dotyczące historii techniki: *Z historii napędów okrętowych* (od napędu ręcznego po pierwszy silnik spalinowy wysokoprężny z 1893 r.) i *Z historii statków* (właściwie: z historii statku, z dziejów rozwoju okrętu) — zestawienie według *Małej encyklopedii techniki* (II wydanie, Warszawa 1962). Kalendarium w *Małej encyklopedii techniki* zawiera jednak sporo błędów**, które „Młody Technik” przejął. Podaje on np., że kotwicy zaczęli używać dopiero Grecy (ok. 400 r. p.n.e.), gdy rzeczywiście posługiwano się nią już w Egipcie ok. 3000 r. p.n.e. Niedokładna jest informacja o miejscu, gdzie Sostratos z Knidos zbudował słynną latarnię morską (nazwa wysepki, Faros, powstała później właśnie od pospolitego wyrazu oznaczającego latarnię). Niejasne jest zestawienie: Peregrinus de Maricourt (określono go jako Francuza, stosowniejsze jednak byłoby określenie: Prowansalczyk) — Flavio Gioja. Denis Papin wypróbował swój statek parowy nie na Łabie, lecz na Fuldzie (należało także zaznaczyć, że chodzi tu o pierwszy statek z parową maszyną tłokową). I tak dalej. Nadto brakuje kilku ważnych dat, np. dotyczących rozwoju statków do przewozów ładunków płynnych.

Zygmunt Brocki

„Z OTCHŁANI WIEKÓW“ O BUDOWNICTWIE OKRĘTOWYM

Numer 4/1963 kwartalnika „Z otchłani wieków” zawiera dwie pozycje z zakresu historii techniki: artykuł M. Prosnaka *Budownictwo okrętowe epoki żelaza i wczesnego średniowiecza* oraz w dziale *Najnowsze odkrycia archeologiczne* notę S. Wesołowskiego *Odkrycie łodzi słowiańskiej na podgrodziu w Szczecinie*¹.

Z. Br.

POLEMIKA NA TEMAT WCZESNOŚREDNIOWIECZNYCH OKRĘTÓW SKANDYNAWSKICH

W numerze 3/1962 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” (s. 348) zakwestionowałem w kilku zdaniach wartość naukową cyklu artykułów M. Prosnaka, poświęconych problematyce szkodnictwa wczesnośredniowiecznego, ogłoszonych w „Kwartalniku Historii Kultury Materialnej” i „Z otchłani wieków”. Z kolei

* Por. również w *Kronice* niniejszego numeru (s. 453) informację o odczycie inż. Jankowskiego na ten sam temat.

** Por. recenzję z I wydania tej encyklopedii w nrze 1/1961 „Kwartalnika”; odnośnie historii techniki morskiej por. też recenzję w nrze 7—8/1961 „Techniki i Gospodarki Morskiej”.

¹ Por. notatkę o tym odkryciu w nrze 4/1963 „Kwartalnika”, s. 603.

jednym z tych artykułów zajął się Przemysław Smolarek, dając w nrze 1/1964 „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej” gruntowną jego krytykę: *W sprawie artykułu Mieczysława Prosnaka o okrętach skandynawskich wczesnego średniowiecza.*

Zygmunt Brocki

„SCIENTIARUM HISTORIA”. ROCZNIKI 1962 I 1963

Kwartalnik belgijski „Scientiarum Historia. Driemaandelijks Tijdschrift voor de Geschiedenis van de Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen”, wydawany w Antwerpii w języku flamandzkim, którego interesującą treść omawialiśmy już niejednokrotnie w naszym „Kwartalniku”¹ — w rocznikach 1962 i 1963 przyniósł, jak zazwyczaj, bardzo wiele *poloniców*.

Tak więc w nrze 1/1962 w dziale recenzji znajduje się omówienie trzech numerów rocznika 1961 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”. Recenzję na podstawie angielskich streszczeń artykułów w „Kwartalniku” napisał P. Bockstaele. Najwięcej uwagi poświęcił on artykułowi T. Przykowskiego *Astronomiczna geneza aparatu projekcyjnego* ze względu na wymienionych tu uczonych belgijskich — Gemmę Frisiusa i Karola Malaperta. Wzmiankowane są prace: K. Targosz *Relacje Józefa Delmedigo z Polską* i F. Bourdiera *Poprzednicy Darwina w latach 1550—1859*.

Nieco obszerniej recenzent omówił publikacje związane z Janem Jaśkiewiczem: H. Madurowicz-Urbańskiej *Nieznany rękopis o metalurgii z końca XVIII w.* oraz E. Ostachowskiego *Uwagi o rękopisie „O rozkładzie chemicznym roślin, o sokach i ekstraktach”*, zaznaczając, że ten ostatni artykuł odnosi się do historii początków polskiej nomenklatury chemicznej. W kilku wierszach zostały wspomniane materiały T. Piecha i S. Fabianiego o sporze Wróblewskiego i Olszewskiego z francuskimi fizykami o polski priorytet w skropleniu gazu. Recenzent wymienił artykuły o Baconie T. Kotarbińskiego, B. Suchodolskiego i K. Leśniaka; z historii techniki artykuły lub materiały — T. Żurowskiego, T. Nowackiego, A. Kozyriewa, S. Zwolińskiego i A. Wilinbachowa. W zakończeniu recenzji odnotowany jest ideologiczny artykuł Z. Poniatowskiego *Lenin a naukowość filozofii*.

Po zapoznaniu się z tą ciekawą specjalnie dla nas pozycją wróćmy do zasadniczej treści belgijskiego kwartalnika. Zatem w nrze 1/1962 artykuł wstępny L. Elauta mówi o znaczeniu historii medycyny. A. J. E. M. Smeur publikuje bio-bibliografię Jana Enclena z Cusy; autora kilku dzieł treści arytmetycznej oraz religijnej. Enclen urodził się ok. 1480 r. w Kues nad Mozalą, uczył się w Zwolle lub Deventer (Bursa Cusana), został duchownym. Przebywał w Zwolle, Wiedniu, Lipsku, Lubece (skąd został wygnany w 1523 r.), Antwerpii i Paryżu. W artykule podano pełny opis bibliograficzny pierwszej książki Enclena *Algorithmus prociellium*, drukowanej w Zwolle w 1502 r., z reprodukcjami tytułu wydań z lat 1502 i 1514 oraz kolofonu.

Artykuł sygnowany The Tjo Tje przedstawia nowe argumenty wspierające pogląd Wang Linga i Needhama, że system dziesiętny wywodzi się z Chin, a nie z Indii. Wzmianka A. Smeura dotyczy Wilhelma Rethiusa z Antwerpii, duchownego z XVI w., któremu dedykowali książki matematyczne Gemma Frisius i Gielis van den Hoecke. Alarmująca notatka piętnuje wandalizm jednego z antykwariatów we Frankfurcie nad Menem; sprzedawał on na sztuki (po 60 DM) tablice wyjęte